

Čtenářská gramotnost

Úroveň čtenáře	5. úroveň – objevitel
Dovednost	Získávání informací
Popis dovednosti	Žák umí podle daných kritérií vyhledat v delším textu potřebné informace.
Forma aktivity	Skupinová/Individuální
Časová dotace	Aktivita – 20 minut Sebehodnocení – 5 minut
Pomůcky	Psací potřeby, kniha Staré řecké báje a pověsti nebo pracovní list s bájemi, papíry pro myšlenkové mapy, flipchart nebo velký papír, barevné fixy

Hodnocení (popis výkonu žáka)

- Úplné zvládnutí:** Žák se zcela bez problémů orientuje v delším textu a vyhledá potřebné informace. Ve skupině pracuje aktivně, nachází klíčové informace.
- Částečné zvládnutí:** Žák se orientuje v textu, s částečnou pomocí skupiny vyhledá některé klíčové informace.
- Minimální zvládnutí:** Žák se částečně orientuje v textu, spolupracuje se skupinou při vyhledávání informací.

Popis aktivity

Aktivita je zpracována jako podklad pro skupinovou práci.

Žáci pracují ve skupinách po třech až čtyřech žácích.

Učitel vysvětlí žákům, jak vypadá myšlenková mapa, může využít níže uvedené odkazy.

Každá skupina dostane 1 báji, její členové si ji společně přečtou a následně společně vyhledávají informace dle zadání – otázek k textu.

Odpovědi společně zaznamenávají do své myšlenkové mapy (bozi – vlastnosti bohů – hrdina báje – hrdinovy vlastnosti).

Učitel mezitím připraví větší papír/flipchart pro společnou myšlenkovou mapu (shrnutí informací).

Žáci všech skupin postupně doplňují společnou myšlenkovou mapu (řečtí bohové – vlastností řeckých bohů – bájní hrdinové – vlastnosti hrdinů).

Na závěr se ve skupinách žáci vzájemně ohodnotí s rubrikou hodnocení – jak se jim práce dařila, jak se zapojili, jak přínosná byla jejich práce. Učitel může zapsat rubriku na tabuli, nakopírovat nebo její znění promítnout. V příloze jsou texty a otázky pro práci skupin.

Sebehodnocení – metodické okénko

Tabulka sebe/hodnocení umožňuje žákovi a učiteli ohodnotit zvládnutí konkrétní dovednosti na základě výkonu žáka v aktivitě. Sebe/hodnocení provádí žák samostatně nebo dle možností žáci navzájem po skončení aktivity, vyučující pomáhá vysvětlením rozdílů mezi jednotlivými úrovněmi zvládnutí, aby se žáci dokázali ohodnotit, např. pomocí otázek reflektujících proběhnuvší aktivitu nebo na žákovských pracích ukazuje konkrétní projevy rozdílné míry zvládnutí úkolu.

Odkazy, zdroje

Texty bájí: AMERYOVÁ Heacher: Staré řecké báje a pověsti, Praha, Fragment

Ukázky myšlenkových map: <http://www.myslenkove-mapy.cz/rubrika/myslenkove-mapy/>

Dar ohně

Před pradávnou dobou a předaleko žili řečtí bohové a bohyně v palácích mezi vysokými vrcholky proslulé hory Olymp. Zeus, vládce bohů, byl moudrý a nesmírně mocný, ale občas se choval i mstivě a vyváděl hlouposti. Když se rozzlobil, vystřeloval z prstů blesky a všichni ostatní bohové z něho měli strach. Oženil se s bohyní Héroou a měli spolu mnoho dětí.

Zpočátku vládli bohové téměř prázdnému světu, po němž se potulovala zvěř, ale žádní lidé. Zvířata stvořil bůh Epimétheus, který tuto dovednost skvěle ovládal.

Jednoho dne požádal Zeus Prométhea, což byl Epimétheův bratr, aby svět zabydlil lidskými bytostmi. Prométheus vzal kusy hlíny a vymodeloval z ní muže a ženy, kteří vypadali úplně stejně jako bohové, načež jim vdechl život.

Lidé si žili na světě šťastně, jediné, co jim Zeus upíral, byl oheň. Prométheus měl lidi rád a litoval je, že se musejí za temných nocí trást zimou a jíst syrovou potravu. Zašel na horu Olymp, a když se nikdo nedíval, ukradl z Diova paláce žhnoucí uhlík. Odnesl jej k lidem a naučil je, jak s ním rozdělovat oheň. Od té chvíle si mohli vařit jídlo a v noci měli teplo a světlo. Lidé byli Prométheovi velmi vděční a nikdy nezapomněli, že ten vzácný dar dostali od něho.

Když Zeus ucítil vůni vaření a spatřil ohně planoucí do noci, hned pochopil, co Prométheus udělal. Příšerně se rozzuřil. „Prométhee, jak ses mohl opovážit porušit můj zákaz?“ zahřměl hromovým hlasem. „Za to tě potrestám!“

Zeus přikoval Prométhea k úbočí obrovské hory. Každý den přilétl orel a vykloval mu játra, jež ale každou noc znovu dorostla. Prométheus trpěl strašnou bolestí, nemohl však zemřít, jelikož byl bůh. Musel tak trpět stovky let, dokud mu Zeus konečně neodpustil a nezachránil ho.

Otázky

1) Kterí bohové v báji vystupují?

2) Jaké vlastnosti mají jednotliví bohové?

3) Kdo je hlavní hrdina báje?

4) Jaké vlastnosti má?

Pandorina skříňka

Zeus se velmi rozhněval na lidi, kterým Prométheus udělal svým darem velikou radost a rozhodl se je potrestat. Požádal ostatní bohy, aby mu pomohli stvořit zvláštní ženu – Pandoru. Byla neuvěřitelně krásná a uměla líbezně hrát.

Pak poslal Zeus pro Epiméthea. „Tohle je tvoje manželka, Epiméthee,“ pravil. „Dostáváš ji jako odměnu za to, že jsi stvořil všechna zvířata na Zemi.“ Zeus oběma věnoval přepásanou a zamknutou skříňku. „Vezměte si ji a pečlivě ji uschovejte. A varuji vás,“ dodal Zeus, „nikdy ji nesmíte otevřít.“

Epimétheus Diovi poděkoval a zahleděl se na Pandoru. Byla tak krásná, že úplně zapomněl na varování svého bratra Prométhea, aby od ostatních bohů nikdy nepřijímal dary. Odvedl Pandoru s sebou, oženil se s ní a skříňku uschoval v tmavém koutě svého domu.

Pandora vedla s manželem velice šťastný život. Tehdejší svět byl nádherné místo, kde nikdo neznal nemoci ani smrt. Nikdo se nikdy nechoval zle či nepěkně. Ale Pandora byla zvědavá na to, co se asi skrývá v zamčené skříňce, a čím víc na to myslela, tím byla zvědavější. Co když tam jsou šperky nebo jiné cennosti?

„Pojďme dovnitř nakouknout,“ přemlouvala Epiméthea s líbezným úsměvem. „Ne, Zeus nám to zakázal!“ namítal přísně Epimétheus. Velmi rád své manželce vyhověl, ale měl z Dia strach. Každý den prosila Pandora Epiméthea, aby otevřel skříňku, a on to každý den odmítal. Jednou z rána, když Epimétheus odešel z domu, se Pandora vplížila do místnosti a chvíli na skříňku nerozhodně hleděla. Pak se ji odhodlala otevřít.

Urazila zámek a se zatajeným dechem pomalu zvedla víko. Než stačila nahlédnout dovnitř, ozval se příšerný křik a kvílení. Pandora zděšeně uskočila. Ze skříňky se vyřinul proud hrozných věcí. Patřila k nim nenávist a žárlivost, krutost a hněv, chudoba a hlad, bolest a nemoci, stáří a smrt.

Pandora se pokusila víko opět zavřít, jenže už bylo příliš pozdě. Jako poslední se ze skříňky třepetavě vznesla droboučká krásná věc. Byla to naděje. Lidé nyní museli snášet všemožné hrůzy a strádání, ale díky naději si nemuseli zoufat.

Otázky

1) Kterí bohové v báji vystupují?

2) Jaké vlastnosti mají jednotliví bohové?

3) Kdo je hlavní hrdina báje?

4) Jaké vlastnosti má?

Příběh o Arachné

Arachné seděla u tkalcovského stavu a z třpytivých vláken tkala nádherné vzory. Při práci se usmívala a propěvovala si veselou písničku. Vesničané i lidé z širokého okolí se chodili dívat na ty krásné látky, které dívka utkala. Arachné těšilo, když chválili její dovednost, a začala být velmi domýšlivá.

„Umím tkát krásnější látky než bohyně Athéna!“ pochlubila se jedné stařeně. „Psst, Athéna tě uslyší!“ napomínala ji stará žena. „To je mi jedno!“ chvástala se Arachné hlasitě. Všichni však věděli, že je nebezpečné hovořit o bozích a bohyních, protože když se jim něco nelíbilo, dokázali lidi krutě potrestat.

V tom okamžiku se ve dveřích Arachnina domu objevila sama Athéna. Arachné vyskočila od stavu a poklekla před bohyní řemesel, načech k ní vyzývavě vzhlédla. „Zdalo se mi, že jsem zaslechla své jméno?“ pravila Athéna. „Přišla jsem si prohlédnout tvé tkaní.“ Usmívala se, ale z hlasu jí čísel takový chlad, že se všichni přítomní hrůzou rozprchlí. Athéna pohlédla na látku na stavu. „Ano,“ řekla, „musím uznat, že vypadá krásně.“ „Uměla bys lepší?“ otázala se jí Arachné směle. Uvidíme,“ odvětila Athéna. „Budeme spolu soutěžit a látky si pak porovnáme.“

Athéna a Arachné se posadily ke svým stavům a tkaly řadu dní. Používaly při tom ty nepestřejší nitě a vytvářely divukrásné vzory. Konečně byly obě látky hotové. Sundaly je ze stavů a rozložily je na zemi vedle sebe. Lidé chodili látky obdivovat a snažili se rozhodnout, která je krásnější.

Athéna si dlouho a mlčky prohlížela oba výtvořky a najednou zavřískala vzteky. I když nahlas by to nikdy nepřiznala, viděla, že Arachnino tkaní je lepší než to její. Popadla látku a roztrhla ji vejpůl. „Když jsi tak dovedná tkadlena,“ rozkřikla se na vyděšenou Arachné, „budeš tkát navždy a nikdo o tvé tkaní nebude mít zájem!“

Zlehka ťukla Arachné do ramene. Dívka se zhroutila k zemi. Všichni hrůzou přihlíželi, jak se scvrkla na malé černé tělíčko s osmi nohama a utekla do nejtemnějšího kouta. Athéna proměnila Arachné v pavouka. Od této chvíle Arachné a všichni její početní potomci tkají skvostná vlákna. Můžeme je zahlédnout v přítmí koutů či v trávě třpytící se rosou časně po ránu.

Otázky

1) Kteří bohové v báji vystupují?

2) Jaké vlastnosti mají jednotliví bohové?

3) Kdo je hlavní hrdina báje?

4) Jaké vlastnosti má?

Héraklés a jeho úkoly

Mocný bůh Zeus měl syna jménem Hérakles. Ostatní bohové a bohyně dali chlapci nádherné dary, věnovali mu neporazitelnou sílu a nezměřitelnou odvahu, současně však i hodně laskavosti a něhy. Héra, Diova manželka, však nevlastního syna nenáviděla. Jednou poslala k jeho kolébce dva smrtelně jedovaté hady. I když chlapci bylo teprve pár měsíců, uškrtl je a se smíchem odhodil. Hérina nenávist ještě vzrostla.

Když Hérakles dospěl, naučil se používat luk a šípy, zápasit a hrát na lyru. Oženil se s Megarou, dcerou krále Kreonta, a měl s ní mnoho dětí. Brzy se proslavil odvážnými činy a lví silou. Jenže Héra mu nepřála tolik štěstí a úspěchů. Jednoho dne mu zatemnila rozum a Hérakles v příšerném záchvatu zuřivosti zavraždil všechny své děti.

Když se opět vzpamatoval, zhrozil se svého činu. Okamžitě zašel do chrámu a prosil o radu, jak dosáhnout odpuštění. „Běž ke králi Eurystheovi do města Tírynthu,“ řekla mu kněžka, „a pracuj u něho jako otrok. Musíš splnit všechny úkoly, jimiž tě pověří.“

Lidožravý lev

Král Eurystheus dával Héraklovi ty nejtěžší úkoly, na jaké jen dokázal přijít. „Ze všeho nejdřív,“ poručil, „musíš zabít obrovského lva, který trýzní můj lid.“

Hérakles se okamžitě vydal lva hledat. Trvalo mu celé týdny, než objevil stopy jeho obrovitých tlap. Šel za nimi k jeskyni, tam se skryl a čekal, až lev vyjde ven. Když se zvíře přiblížilo, Hérakles po něm mrštil oštěpem, ale ten se od lva odrazil. Vzal tedy na něho meč, ale ani ten lvu neublížil. V zoufalství uchoopil kyj a udeřil lva, co mu jen síly stačily. Zvíře zůstalo chvíli omráčené a pak se chtělo vrátit do jeskyně. Hérakles tam však vběhl za lvem a vrhl se na něho. Zápasil s šelmou ve tmě celé hodiny a nakonec ji zardousil.

Vytáhl mrtvého lva z jeskyně a odnesl ho až do paláce krále Eurysthea, aby předložil důkaz, že zvíře zabil. Král se tak vyděsil, že skočil do obrovského mosazného sudu. „Už nikdy mi své úlovky nenes až do paláce!“ hněval se.

Hérakles si ze lví kůže vyrobil plášť, který nemohla probodnout žádná zbraň, takže mu skýtal ochranu. Mnohokrát mu zachránil život.

Otázky

1) Kteří bohové v báji vystupují?

2) Jaké vlastnosti mají jednotliví bohové?

3) Kdo je hlavní hrdina báje?

4) Jaké vlastnosti má?